

Muizenootjes (Ellobidae) op onverwachte plekken langs de Hollandse kust

Over het aanspoelen bij Katwijk en IJmuiden van Meertandig muizenootje *Myosotella denticulata* (Montagu, 1803), Muizenootje *Myosotella myosotis* (Draparnaud, 1801) en Wit muizenootje *Auriculinea bidentata* (Montagu, 1808)

Arie Twigt

Mouse ear snails (Ellobidae) at unexpected sites along the coast of Holland. Incidental strandings of *Myosotella denticulata* (Montagu, 1803), *Myosotella myosotis* (Draparnaud, 1801) and *Auriculinea bidentata* (Montagu, 1808)

Summary. *Myosotella denticulata* (Montagu, 1803), *Myosotella myosotis* (Draparnaud, 1801) and *Auriculinea bidentata* (Montagu, 1808) are known to live at locations in the province of Zeeland and the Wadden sea area. But occasionally shells of these species are found on beaches in the province of Zuid-Holland, with no populations of them known to live nearby. Possibly these specimens are supplied by sea currents originating from other places.

Inleiding

Het Muizenootje *Myosotella myosotis* (Draparnaud, 1801) komt, zoals bekend, levend voor in het Waddengebied en Zeeland. Op meerdere plekken zijn ze massaal te vinden, zoals op Texel en Schiermonnikoog (persoonlijke waarnemingen). Daarnaast komt ook het Meertandig muizenootje *Myosotella denticulata* (Montagu, 1803) voor langs de Nederlandse kust, zij het in aanzienlijk kleinere aantallen en op minder plaatsen dan de eerder genoemde soort. Plaatselijk leeft ook het Wit muizenootje *Auriculinea bidentata* (Montagu, 1808). In Zeeland en het Waddengebied is veel leefgebied geschikt voor deze soorten, wat vooral geldt voor het Muizenootje. De kaart voor deze soort in de NDFV Verspreidingsatlas laat locaties in Zeeland, Groningen, Friesland en de top van Noord-Holland bij Den Helder zien.

Behalve op de plekken waar deze soorten leven worden ze ook gevonden op plekken waar geen populaties van deze soort bekend zijn. Bijvoorbeeld op de respectievelijke stranden van Katwijk en IJmuiden.

Beschrijving van de vondsten

Op 29 mei 2017 was de auteur met zijn broer Gijsbert op het strand ten zuiden van Katwijk, bij het duingebied Berkheide. Daar lag niet alleen een aanzienlijke hoeveelheid eikapsels van de Wulk *Buccinum undatum* Linnaeus, 1758, maar ook een vloedmerk dat veel strooisel bevatte. Ik had dit nog niet eerder waargenomen op de Katwijkse kust, maar had al wel eerder vernomen dat er in het verleden bij Katwijk en Scheveningen ook veel strooisel was aangespoeld waartussen toentertijd Muizenootjes waren gevonden (persoonlijke mededeling Martin Cadée). En inderdaad, ook in het strooisel dat op 29 mei werd aangetroffen werden Muizenootjes aangetroffen. Tussen het aanspoelsel in de vloedlijn werden 18 exemplaren gevonden. Opvallend is dat dit strooisel hoog op het strand was afgezet. De aanspoellijnen van de golven waren duidelijk zichtbaar in

Fig. 1. Meertandig muizenootje *Myosotella denticulata* van het strand van Katwijk.

het verloop van de afzetting van het strooisel. Het materiaal waartussen de Muizenootjes lagen was dan ook licht van gewicht.

Op 2 april 2018 was ik weer op hetzelfde stuk strand als op 29 mei van het jaar daarvoor. Er was weer strooisel aangespoeld. Ditmaal echter veel minder dan vorige keer. Er werd nu slechts één exemplaar van het Muizenootje aangetroffen in de vloedlijn.

Een stuk noordelijker, namelijk op het strand van IJmuiden ten zuiden van de haven, is door mij en mijn broer ook naar Muizenootjes gezocht. Dit naar aanleiding van een tip van Wim Kuijper over het aanspoelen van Meertandig en Gewoon mui-

zenoortje bij IJmuiden, waar hij ook over heeft geschreven in een hoofdstuk over de weekdierfauna van het Kennemerstrand (Kuijper, 2017). Op basis van zijn aanwijzingen is er door ons gezocht en er werden Meertandig muizenootje (fig. 1) en Gewoon muizenootje gevonden, maar ook een exemplaar van het Wit muizenootje. Deze exemplaren werden aangetroffen in een dik pakket strooisel bestaande uit plantenresten en hout, gelegen in de eerste duinenrij. Ook hier is het strooisel dus hoog op het strand afgezet, evenals bij Katwijk.

Lokale omstandigheden

Scheveningen

In een artikel van Henk Mienis uit 2002 wordt beschreven dat er transport van meerdere soorten slakken op drijvende pakketten van plantaardig materiaal kan plaatsvinden; er wordt bijvoorbeeld naar de Bolle duinslak *Cerņuella virgata* (Da Costa, 1778) verwezen. Dat artikel vermeldt ook het aanspoelen van honderdduizenden Muizenootjes op het Scheveningse strand op grond van een brief van Helmer Odé (Mienis, 2002). Daarbij moet worden opgemerkt dat deze brief uit 1943 stamt; de situatie ter plaatse is op dit moment duidelijk anders dan in de brief beschreven wordt. Er zijn nu beslist geen ‘honderdduizenden Muizenootjes’ meer te vinden op het Scheveningse strand.

Katwijk

In de buurt van Katwijk en omgeving zijn geen populaties bekend van het Muizenootje. Bij een zoektocht in de Scheveningse haven naar de Kleine alikruik *Melarhaphē neritoides* (Linnaeus, 1758) is er ook gezocht onder stenen, waarbij geen Muizenootje is aangetroffen. Verder is er geen geschikt leefgebied in de directe nabijheid. Aanvoer door middel van plantaardig materiaal of strooisel is dan de beste verklaring. Dit strookt ook met de omstandigheden.

Het is wetenswaardig dat er ook meerdere malen Muizenootjes zijn gevonden in eikapsels van de Wulk. In eikapsels die op 29 mei 2017 verzameld zijn op het Katwijkse strand zijn inderdaad ook Muizenootjes aangetroffen. Het is niet duidelijk of de eikapsels en het strooisel uit hetzelfde gebied afkomstig waren.

IJmuiden

Er is geopperd dat er Muizenootjes in de buurt van IJmuiden leven (Kuijper, 2017). Dit zou bijvoorbeeld in de haven of op de pier het geval kunnen zijn. Het aanspoelsel waarin de Muizenootjes gevonden werden bestond uit plantenresten, voor-

al stengels. Er is niet onderzocht welke soorten planten er in het strooisel zaten. Dat hoopt de auteur te weten te komen in een vervolgonderzoekje. Dan zal er ook gezocht worden naar levende exemplaren van de drie soorten Muizenootjes in de haven van IJmuiden en bij de Zuidpier.

Conclusie

Er kan voor Katwijk gezegd worden dat het waarschijnlijk is dat de Muizenootjes die zijn aangetroffen in het strooisel niet uit de directe nabijheid komen, dus van een populatie in de buurt. Waarschijnlijker heeft de aanvoer vanuit andere gebieden plaatsgevonden door pakketten van plantaardig materiaal via zeestromingen. Ik kan geen uitspraken doen over de geografische herkomst van de Muizenootjes. Mocht het nog eens voorkomen dat er Muizenootjes aanspoelen bij Katwijk hoop ik een monster te nemen van het strooisel en uit te zoeken welke soorten planten en dergelijke er in het strooisel aanwezig zijn. Hetzelfde geldt voor IJmuiden. Ook daar zal onderzoek naar het strooisel moeten uitwijzen waar het vandaan komt. Mocht dat geen duidelijke resultaten opleveren dan blijft het giswerk waar de Muizenootjes vandaan komen.

Dankwoord

Dank aan Jeroen Goud voor het fotograferen van een Meertandig muizenootje, aan mijn broer Gijsbert voor het meezoeken en Wim Kuijper voor het attenderen op het materiaal bij IJmuiden. Tevens dank aan Rykel de Bruyne en Gerard Majoor voor het kritisch doornemen van het artikel.

Geraadpleegde bronnen

- MIENIS, H.K., 2002. Nog iets over het aanspoelen van landslakken op het strand in Nederland. – *Spirula* 326: 53-54.
- KUIJPER, W.J., 2017. Landslakken. In: M. Janssen (red.): Flora en fauna van het Kennemerstrand. Uitgave Vrienden van het Kennemerstrand. vriendenkennemerstrand.nl/wp-content/uploads/2014/03/Rapport-Kennemerstrand-2017.pdf
- NDFF VERSPREIDINGSATLAS. www.verspreidingsatlas.nl. Geraadpleegd: 23-06-2018.

Adres van de auteur
arietwigt4@gmail.com